

7 april 2026

Projekt Lom: Verksamhetsberättelse för 2025

Enligt arbetsordningen för Projekt Lom ska verksamheten syfta till att främja informations- och fågelskyddsarbete samt forskning om lommarna, med uppföljning av storlommens och smålommens häckningsutfall i Sverige som en prioriterad verksamhet. Arbetsgruppen leds av en ledningsgrupp, där sammankallande utses av styrelsen för BirdLife Sverige, medan sammankallande utser övriga personer i ledningsgruppen och håller BirdLife-styrelsen informerad om detta.

Ledningsgruppen

I november 2015 beslutade styrelsen för BirdLife Sverige att Mats Eriksson ska vara sammankallande för arbetsgruppen.

Från och med våren 2024 och tills vidare har ledningsgruppen följande sammansättning: Mats Eriksson (sammankallande och kontaktperson), Lotta Berg (BirdLife-styrelsens representant), Börje Dahlén, Leif Carlsson, Peter Lindberg och Uno Skog.

Ledningsgruppen har inte haft något möte under året, men Mats Eriksson hållit gruppen kontinuerligt uppdaterad, i första hand via e-post.

Eftersom inga personer har förklarat sig vara intresserade av att ta över ledningsansvaret eller att medverka i en ledningsgrupp har den nuvarande ledningsgruppen arbetat vidare 'på övertid' och i reducerad omfattning även under 2024 och 2025.

Nätverket av rapportörer

I anslutning till nedtrappningen av Projekt Loms arbete gjordes våren 2024 en översyn av medlemslistan. Efter översynen omfattar listan personer som aktivt meddelat att de vill vara kvar på listan plus ganska många personer hört av sig med rapporter m.m. under 2024 och/eller 2025. För dagen omfattar listan 171 personer.

Några medlemmar i den bemärkelse som gällde t.o.m. 2023 har vi inte längre.

Ekonomi

Projekt Lom disponerade totalt 35 681 kr vid utgången av 2025. 31 895 kr avser basverksamheten (projektkonto 524), jämfört med 31 034 kr vid utgången av 2024. 3 786 kr avser ett oförbrukat belopp från Alvins Fond (projektkonto 522).

Under året fick Projekt Lom ett bidrag från Alvins Fond på 13 125 kr, att fördelas mellan bevakning av smålomsbon med viltkamera och inventering av häckningsplatser för smålom, främst i Norrland. Bidraget förbrukades inte sin helhet, eftersom någon bevakning med viltkamera inte kunde genomföras under året (se sid. 4).

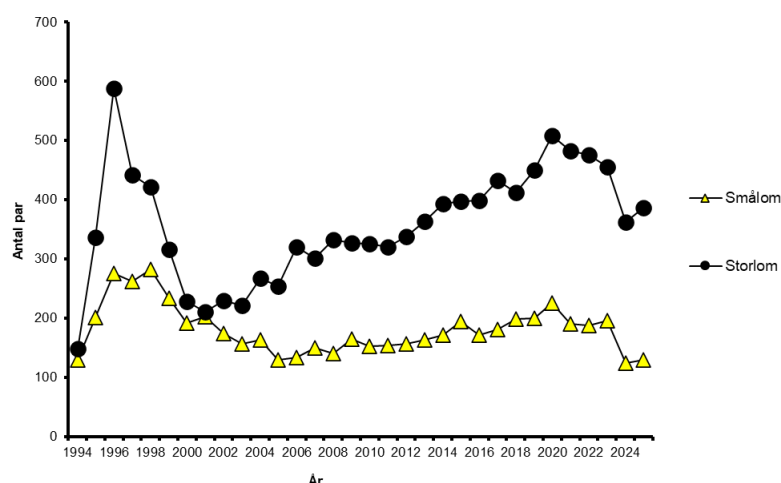
Projekt Lom sände i november 2025 in en förnyad ansökan till Alvins Fond på totalt 12 600 kr för fortsatt bevakning av smålomsbon med viltkamera samt återinventering av smålom i tre projektområden för vindkraft i Årjängs kommun. De tre områdena inventerades för cirka 10 år sedan, varefter två av dem har exploaterats för vindkraft. Genom en återinventering kan det finnas en möjlighet att bedöma långsiktigheten vad avser smålommens påverkan efter en vindkraftsutbyggnad.

Inventeringarna

Totalt var 101 personer i kontakt med Projekt Lom vad gäller rapporter om storlom eller smålom på tänkbara häckningsplatser under 2025. Det är på samma nivå som 2024, men ungefär en halvering jämfört med de närmast föregående åren. Den bör rimligtvis ses i ljuset av nedväxlingen av verksamheten inom Projekt Lom. Liksom tidigare år har det även gjorts en avstämning av rapporteringen till Artportalen med information från ett ganska stort antal personer som inte varit i aktiv kontakt med Projekt Lom.

Rapporteringens omfattning

För båda lomarterna noterades en topp i antalet par som har ingått i beräkningarna av häckningsutfallet åren närmast efter starten av Projekt Lom, i första hand beroende på riktade satsningar av lokala inventerare eller föreningar på skilda håll i landet (se diagram).

Antal stationära par som har ingått i beräkningsunderlaget för häckningsutfallet

Rapporteringen av storlom 2025 omfattade 386 par med tillräcklig information för att ingå i beräkningsunderlaget vad avser ungprouktionen. Det är på ungefär samma nivå som 2024, men en minskning med 24 % jämfört med medelvärdet på 475 par för de fem närmast föregående åren, 2019–2023. Det svarar mot ca 6 % av det häckande beståndet.

För smålommen innefattade rapporteringen 129 par med tillräcklig information för att ingå i beräkningsunderlaget. Det är på ungefär samma nivå som för Projekt Loms första år, 1994, men svarande mot ett tapp på 39 %, jämfört med i medeltal 199 rapporterade par under de närmast föregående åren, 2019–2023. Den försämrade rapporteringen innebär att häckningsutfallet 2025 kunde baseras på information från ca 6 % av det häckande beståndet, jämfört med ca 12 % under de närmaste föregående åren.

Fortfarande gäller att för båda arterna är den geografiska representationen ojämn, med en acceptabel representation för landets södra och mellersta delar men sämre för Norrland.

Storlom

2025 blev ett år med ett svagt häckningsutfall för storlommen i hela landet, med undantag för Västra Svealand. Långsiktigt sedan slutet av 1990-talet har häckningsresultatet försämrats i landets sydöstra delar, där nivån i ungpåproduktionen tycks ha planat ut på en nivå som knappast är tillräcklig för att bibehålla en oförändrad populationsstorlek.

Det är en fortsatt låg procentandel ungpåar med två stora ungar. Indikationerna på en låg överlevnad bland ungarna i stora delar av landet torde vara det enskilt mest oroande resultatet av 32 års uppföljning av häckningsutfallet. Problem kopplade till brunifiering, sämre ljusförhållanden i vattnet och därmed svårigheter att hitta bytesfisk är fortsatt aktuella.

Smålom

2025 blev ännu ett svagt år för smålommen, i hela landet med undantag för de kushäckande smålommarna i Norrland. Långsiktigt har häckningsutfallet försämrats i hela landet sedan slutet av 1990-talet, och ungpåproduktionen tycks nu ha stabiliserats på en lägre nivå än tidigare. I det perspektivet var kanske det något bättre utfallet 2024 en tillfällighet.

+++++

Årliga sammanställningar, med mer detaljerad information och bedömningar av de två lomarternas häckningsutfall, finns utlagda på hemsidan; <http://projektlom.birdlife.se/arligha-inventeringsrapporter/>.

Behörighet att ta del av skyddsklassad information om smålom: Mats Eriksson har en personlig behörighet att ta del av skyddsklassad information om smålom på tänkbara häckningsplatser. Informationen får bara användas för våra bedömningar av smålommens häckningsutfall, och uppgifter om häckningslokaler får inte spridas vidare utan samråd med Artdatabanken.

Storlommen i Södermanland: Inom ramen för arbetet inom Föreningen Södermanlands Ornitologer (FSO) fortsatte Leif Carlsson under 2025 satsningen på eftersök och uppföljning av storlomshäckningar i flera sörmländska sjöar. Så vi har ett fortsatt bra underlag för att bedöma storlommens häckningsutfall i länet, även om uppslutningen har minskat under de senaste åren.

Smålommen i Västergötland: Delar av inventeringsarbetet i landskapet kunde finansieras genom bidraget från Alvins Fond, så en begränsad fältverksamhet genomfördes också under 2025. Totalt omfattade rapporteringen 20 par i Västergötland plus angränsande delar av Halland och Småland, dvs på samma nivå som 2024 men en minskning med 38 % jämfört med genomsnittet på 37 par för de fem närmast föregående åren.

Smålommen i Norrland: Årets bidrag från Alvins Fond innefattade medel för inventeringsarbetet i Norrland. Bara tre personer använde sig av den möjligheten, men genom deras samlade insats kunde de kushäckande smålommarna täcks upp på ungefär samma nivå som de närmast föregående åren.

Storlommen i Sottern: Inte heller under 2025 kunde någon heltäckande inventering av storlom m.fl. arter genomföras. Det är beklagligt att den unikt långa tidsserie som finns för sjön kanske har brutits.

Storlommen i Helgasjön: Smålands Ornitologiska Förening har även under 2025 medverkat i inventeringar av sjöfågelfaunan (inkl. storlom) i Helgasjön, med Växjö kommun som huvudansvarig.

Information, nyhetsbrev, publikationer m.m.

Lom-Hört: Två nummer av nyhetsbrevet Lom-Hört har getts ut, nr 62 och 63 i april respektive november (tillgängliga via <http://projektlom.birdlife.se/nyheter/nyhetsbrevet-lom-hort/>). Lom-Hört sickas numera enbart ut som pdf-fil.

Hemsidan: Med Stina Rigbäcks hjälp och assistans har hemsidan hållits fortlöpande uppdaterad under året; <http://projektlom.birdlife.se/>.

Rapporter och publikationer: Tre artiklar har publicerats under 2025:

- En artikel om rapporteringen av häckningskriterier på Artportalen i Vår Fågelvärld nr 3/2025¹.
- En artikel i Ornis Svecica om smålommens och smålommens förekomst och häckningsframgång i närområdet kring vindkraftverk². Det finns skäl att bibehålla rekommendationen att inte bygga vindkraftverk upptill ett avstånd av 1 km från smålommens häckningsplatser, och helst utöka avståndet till 2 km. Resultatet är mer svårtolkat för storlommen, men 1 km-rekommendationen bör fortsatt gälla tills vidare, bl.a. på grund av litet bedömningsunderlag.
- En kortfattad sammanfattning i "Fågelåret 2024" om häckningsutfallet 2024³.

Föredrag och evenemang: Projekt Lom har inte medverkat med några föredrag eller evenemang under året.

"Lomrelaterade" naturvårdsfrågor

Bevakning av smålomsbon med viltkamera: Ingen bevakning med viltkamera genomfördes under året. Rekognosceringar utfördes vid sju boplatser i Gävleborgs och Västernorrlands län. En boplatz lågt i ett skytt läge som inte kunde täckas upp med kameran, och på de övriga hade häckningen avbrutits eller ungar redan kläckts när kameran skulle sättas ut.

Kamerabevakningen förutsätter en dispens från Artskyddsförordningen, och Projekt Lom har sökt och fått en dispens, gällande för Dalarnas län t.o.m. 2027, för Västra Götalands län t.o.m. 2025 och för delar av Gävleborgs län och Västernorrlands län t.o.m. 2029. Däremot behövs inget tillstånd för kamerabevakning, bland annat eftersom bevakningen inte primärt avser personer och då det är en ideell organisation, snarare än en myndighet, som är ansvarig (bekräftat med ett formellt beslut av Datainspektionen den 14 november 2019).

Förfrågningar och samråd

Vindkraft:

- Projekt Lom har under 2025 formellt yttrat sig i ett samråd om Styggjärnsbergets vindkraftspark, Smedjebackens och Norbergs kommuner, Dalarnas resp. Västmanlands län.

---

¹ Eriksson, M.O.G. 2025. Öka nyttan med din rapportering i Artportalen. - Vår Fågelvärld nr 3/2025: 28–32.

² Eriksson, M.O.G. 2025. The occurrence and breeding success of Red-throated Loon *Gavia stellata* and Black-throated Loon *Gavia arctica* in the vicinity of land-based wind turbines. – Ornis Svecica 35: 64–88 (med sammanfattning på svenska); <https://doi.org/10.34080/os.v35.26492>.

³ Eriksson, M.O.G. 2025. Projekt Lom: Blandad häckningsframgång för storlom och smålom under året. – Sid. 86–89 i *Fågelåret 2024*. – BirdLife Sverige – Sveriges Ornitologiska Förening, Mörbylånga; <https://cdn.birdlife.se/wp-content/uploads/sites/30/2026/01/Projekt-Lom-i-Fagelaret-2024.pdf>.

- Därutöver har Projekt Lom fått informella förfrågningar om ungefär 25 tilltänkta projektområden i skilda delar av landet, de flesta av dem under ett tidigt projekteringsskede. Men redan på basis av befintligt underlag kan man för några av projektområdena konstatera att de ligger i trakter med koncentrationer av häckande smålom, och där det krävs betydande anpassningar för att iaktta rekommendationerna om skyddsavstånd och fria flygvägar mellan häckningsplatser och fiskevatten.

Förfrågningar och samråd i övrigt:

- Remiss avseende utökning av naturreservatet Knuthöjdsmossen, Hällefors kommun, Örebro län.

Sammanfattande om verksamheten under 2025 och rapporteringen på Artportalen

Bedömningen efter seminariet i Siljansnäs i mars 2024 var ju att det finns förutsättningar för Projekt Lom att leva vidare. Läget för dagen, efter två häckningssäsonger med en något ändrad inriktning jämfört med tidigare, kan sammanfattas som följer:

- Eftersom ansträngningarna att finna någon eller några personer som har intresse av att ta över ett långsiktigt ansvar har den befintliga ledningsgruppen arbetat vidare 'på övertid' under 2024 och 2025, med Mats Eriksson som samordnare och kontaktperson. Men fr.o.m. 2026 har Mats av sagt sig ett fortsatt uppdrag vad avser sammanställning och avrapportering de två lomarernas häckningsutfall.
- ➔ *Som läget ser ut 'för dagen' blir det alltså ingen samordnad bedömning av de två lomarernas häckningsutfall på nationell nivå fr.o.m. 2026.*
- Som väntat blev uppslutningen både 2024 och 2025 avsevärt mindre än tidigare år, men ändå blev underlaget tillräckligt för meningsfulla bedömningar av häckningsutfallet, för båda lomarerna.
- Rapporteringen till Artportalen har fungerat tillfredsställande vad gäller medarbetarna på Projekt Loms sändlista. Men i spontanrapporteringen från landets fågelskådare finns det fortfarande en outnyttjad informationskälla, förutsatt att man kan åstadkomma en bättre kvalitet på rapporteringen, främst vad avser korrekta häckningskriterier. Det är tveksamt om artiklar i Vår Fågelvärld (nr 3/2024 och nr 3/2025) om värdet av en vassare rapportering på Artportalen har fått något genomslag. Detta gäller inte bara för lommarna utan för flera s.k. naturvårdsarter, vilket framgår i de artvisa redogörelserna i 'Fågelåret' 2022, 2023 och 2024.
- ➔ *En viktig erfarenhet efter två år med ändrade arbetsformer är att de framtida möjligheterna att följa de båda lomarernas häckningsutfall står och faller med omfattningen och framför allt kvalitén på rapporteringen på Artportalen. Med dagens kvalitet på spontanrapporteringen är det knappast meningsfullt att göra sökningar baserade på häckningskriterier för bedömningar om storlommens och smålommens förekomst i tänkbara häckningsmiljöer och häckningsutfallet.*

Lindome 7 april 2026

Mats Eriksson

Sammankallande för Projekt Lom